LIBRIS | We know books

Emanuela Hotea

LOCUȚIUNILE ÎN LIMBA ROMÂNĂ

LIMES
2021

LIBRIS | We know books

CUPRINS

I. ARGUMENTAREA LUCRĂRII 5
CE ESTE LIMBA? LIMBAJUL NATURAL
ȘI ALTE TIPURI DE LIMBAJE 5
PROCESUL COMUNICĂRII PRIN LIMBAJ[1] 7
LATINITATEA LIMBII ROMÂNE 8
TENDINȚELE ACTUALE ALE LIMBII ROMÂNE 10
NOTE 12

II. CONCEPTUL DE LOCUȚIUNE 14
Formarea celor mai obișnuite locuțiuni adverbiale 48
NOTE 58

III. TRATAREA LOCUȚIUNILOR ÎN MANUALELE ȘCOLARE 63
1. Rolul procesului educativ în instituțiile de învățământ 63
2. Importanța studierii limbii române în școală 64
3. Manualele 64
4. Locuțiunile în manualele școlare 65
NOTE 78

IV. CONCLUZII 80

BIBLIOGRAFIE (SELECTIVĂ) 86
TEXTE UTILIZATE PENTRU EXEMPLIFICĂRI 88
ABREVIERI 89

LIBRIS | We know books

Seria ŞCOLARĂ
Coordonatoare: ANA PETEAN

Editor: MIRCEA PETEAN

Coperta: Dinu VIRGIL

© Copyright Editura Limes
Str. Castanilor, 3
407280 Florești, jud. Cluj
Tel.: 0264-544109; 0723-194022
e-mail: edituralimes2008@yahoo.com
www.edituralimes.ro

I. ARGUMENTAREA LUCRĂRII

CE ESTE LIMBA? LIMBAJUL NATURAL ȘI ALTE TIPURI DE LIMBAJE

*„Adevărata bogăție a unei limbi constă totdeauna în frumusețea ei, în acele tiparuri **neschimbate**, care se formează în curs de **mii de ani** și dau fiecărei limbi o fizionomie **proprie** ... "*

(Mihai Eminescu)

Unul din principalele atribute ale omului, prezent în orice definiție a sa, este acela de a fi o ființă ***socială***. De aceea, încă de la primele faze ale dezvoltării lor, oamenii au simțit necesitatea ***comunicării***; o comunicare ***rațională***, pentru că era pusă în primul rând în slujba unor ***scopuri practice***, dar și ***afectivă***, pentru că trebuia să exprime ***emoții și sentimente*** ale fiecărui membru al colectivității în parte. Cum se puteau realiza aceste cerințe?

Din practica vieții noastre zilnice, putem desprinde mai multe feluri de comunicare:

- prin **gesturi** (o anumită mișcare a capului poate însemna ***da*** sau ***nu***);

LIBRIS | We know books

- prin **imagini desenate** (reprezentarea unui om în mers înseamnă ***trecere pentru pietoni***);
- prin **sunete** (un fluierat sau un strigăt poate însemna ***atenție!***)

Să ne oprim asupra ultimei modalități de comunicare. Se vede clar că ne-am referit la sunete nearticulate, ***asociate*** însă, printr-o ***convenție*** (convenția constă în faptul că același fluierat, de exemplu, poate însemna într-o anumită împrejurare ***atenție!*** și, în altă împrejurare ***vino aici!***), cu o anumită ***semnificație***, stabilită anterior. În practica socială a oamenilor s-a ajuns la necesitatea ca aceste convenții să devină stabile, iar asocierea să se facă între sunete, pe care le numim ***articulate*** (pentru că sunt produse cu ajutorul anatomice care participă la actul vorbirii), și semnificații stabile. Astfel a luat naștere forma de comunicare pe care o numim ***naturală***, cea mai importantă formă de comunicare, cu ajutorul căreia echivalăm de altfel și celelalte mijloace de comunicare. Astfel a luat naștere graiul, ***limba naturală***, care a devenit un instrument de materializare a gândirii.

Prin ***limba naturală*** vorbită de un popor, de o comunitate de oameni, înțelegem un ***sistem*** complex de ***semne*** – asocieri de sunete cu semnificații – și relații între aceste semne, sistem ivit în istoria conviețuirii

sociale a oamenilor, al cărui rol principal este asigurarea comunicării între membrii unei societăți.

Trebuie subliniat faptul că, în definiția de mai sus, ne referim la ***limba naturală***, adică la acel complex de cuvinte, forme gramaticale, înțelesuri și înlănțuiri sintactice care s-a creat în practica socială. Această precizare este cu atât mai necesară în vremurile noastre, cu cât dezvoltarea științei și tehnicii a dus și la apariția așa-numitelor ***limbaje artificiale***, de exemplu limbajele logice și simbolice care servesc comunicării între om și mașina de calcul.

De asemenea, în definiția dată, se arată că limba este un sistem, de semne, și nu o mulțime de cuvinte, sunete, propoziții, etc..

PROCESUL COMUNICĂRII PRIN LIMBAJ[1]

Pentru a putea vorbi de un ***proces de comunicare*** trebuie să existe cel puțin doi vorbitori care utilizează aceeași limbă. Să spunem despre acela dintre ei care comunică ceva că este **emițător**. Să numim **mesaj** ceea ce comunică emițătorul. Acest mesaj ajunge la interlocutorul său, care poate fi numit, astfel, **receptor**. Așadar, o schemă simplă a comunicării arată în felul următor[2]:

LIBRIS | We know books

EMIȚĂTOR – MESAJ – RECEPTOR
(E) (M) (R)

În mod corect, mesajul este alcătuit tocmai din semnele limbii, puse în relații unele față de altele într-un lanț sintactic (propoziție sau frază). El se referă totdeauna la ceva din afara sa și această referire îi dă un ***sens***. Este ușor de văzut din cele de mai sus că un proces de comunicare se realizează atunci când, prin intermediul lui M, R ajunge la sensul pe care E l-a conferit acelui mesaj. Acesta este totodată actul însuși de transmitere a ***informației***, cu o aplicație mai largă decât domeniul lingvistic.

Din schema de mai sus se poate desprinde și principalul scop al învățăturii limbii materne: ***formarea și cultivarea deprinderilor de alcătuire corectă a mesajelor, ca și de înțelegere a acestora, în așa fel ca între vorbitori să se realizeze o comunicare perfectă***[3].

LATINITATEA LIMBII ROMÂNE

Alături de alte limbi, ca italiana, spaniola, portugheza, franceza, limba română este o limbă de origine latină. Limbile moderne care s-au dezvoltat din latină se numesc ***limbi romanice***; așadar limba română face parte din familia limbilor romanice.

Limba română s-a dezvoltat din ***latina populară*** (cu o structură mai simplă decât a latinei clasice) vorbită pe teritoriul vechii Dacii, păstrându-și – în ciuda diverselor influențelor exercitate de limbile popoarelor cu care a venit în contact mai ales în domeniul vocabularului – caracterul ei esențial latinesc, reflectat în fonetică și în structura gramaticală.

Sistemul declinării substantivului și adjectivului, sistemul pronominal, sistemul formelor verbale, ca și alte particularități ale gramaticii limbii române dovedesc latinitatea ei[4].

De exemplu, limba română a păstrat deosebirea cazurilor substantivului prin desinențe, care în alte limbi romanice – de pildă în franceză – au dispărut, formele cauzale fiind realizate cu ajutorul prepozițiilor. Astfel, româna păstrează pentru genitiv și dativ o desinență specifică, în vreme ce franceza folosește prepozițiile pentru a exprima aceste valori.

Prestigiul cultural al limbii latine, nevoia de comunicare între oamenii în condițiile stabilirii formelor administrative romane și a unor relații sociale noi au făcut ca, pe teritoriul Daciei, latina să fie adoptată de populația autohtonă din al cărei amestec cu coloniștii romani avea să se dezvolte poporul român.

Din limba strămoșilor noștri daci, care formează așa-numitul substrat al limbii române, s-au păstrat până astăzi circa 100 cuvinte, importante pentru că se referă la elementele centrale ale realității. Așa sunt, de

LIBRIS | We know books

exemplu: ***abur, brad, balaur, copac, copil, droaie, fluier, groapă, jumătate, moș, mugur, noian, pârâu, sâmbure, strugure, țap, urdă, vatră, zgardă.***

În evoluția ei, limba română a suferit diverse influențe din partea unor limbi vorbite de popoarele vecine cu care românii au avut relații de-a lungul istoriei: așa sunt limbile slave, turca, greaca. Începând din secolul al XIX-lea, în perioada modernă, se manifestă influența limbilor romanice. Toate aceste influențe externe nu au afectat însă structura gramaticală a limbii române, care a rămas fundamental latină, cu datele câștigate în evoluția ei specifică. Această situație este cea mai puternică dovadă că, încă de la începutul secolului al VII-lea e.n., când a început să se manifeste influența slavă, limba română era o limbă bine formată în trăsăturile ei esențiale, deosebite în același timp de ale celorlalte limbi romanice. Istoria limbii române este o dovadă a unității și continuității românilor[5].

TENDINȚELE ACTUALE ALE LIMBII ROMÂNE

Datorită folosirii zilnice și numeroaselor situații concrete sau conceptuale pe care o limbă trebuie să le redea, structura sa evoluează în mod continuu. În fiecare stadiu al existenței sale se pot identifica într-o limbă elementele ***noi*** față de stadiul anterior sau elementele

existente care sunt pe cale de a-și schimba poziția în sistem.

Sistemul limbii are norme care guvernează regulile corecte de utilizare dar aceste reguli nu pot împiedica apariția fenomenelor noi, care se dezvoltă fie în afara regulii, fie în interiorul acesteia, tinzând să dea naștere la noi reguli și norme. Astfel de fenomene se numesc tendințe ale unei limbi.

Astfel, mulți vorbitori contemporani folosesc o construcție de acuzativ cu prepoziția ***la*** în locul dativului: ***Dau cărți la elevi***, în loc de ***Dau cărți elevilor***. Această construcție, pe care trebuie s-o socotim incorectă deoarece se abate de la norma limbii literare, este sprijinită de faptul că în unele situații – și anume când substantivul are înainte un numeral – nu se poate folosi dativul; spunem corect ***Dau cărți la doi elevi***. Pe baza unor astfel de construcții, destul de frecvente, se vorbește de o tendință a acuzativului cu prepoziția ***la*** de a înlocui valoarea de atribuire a dativului.

Multe tendințe manifestate în lexic au devenit reguli după ce, inițial, au fost socotite greșeli. Astfel, din secolul trecut și până în perioada dintre cele două războaie mondiale, în limba română era socotit greșit plural ***noi*** pentru adjectivul feminin nouă. Se spunea deci: ***am o carte nouă – două cărți nouă.*** Evoluția limbii, răspândirea în uz a formei de plural ***noi***, atât pentru masculinul, cât și pentru femininul adjectivului, au făcut ca această formă să devină regulă, facilitată și